

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію **Мартиненко Марини Олександрівни**
на тему:
**«Стратегічний розвиток підприємств
інформаційно-комунікаційних технологій»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дослідження

В умовах стрімкого поширення процесів світової економічної глобалізації та цифрової інтелектуалізації суспільства інформаційно-комунікаційні технології стають домінантною матеріально-технологічної складовою, яка визначає високий рівень сучасного виробництва та реалізації продукції та послуг, форму і зміст ефективної організаційно-управлінської структури, а також динаміку посилення конкурентних переваг вітчизняних підприємств на внутрішніх і на зовнішніх ринках.

Становлення та подальша інноваційно-інформаційна переорієнтація діяльності підприємств інформаційно-комунікаційних технологій відбуваються відповідно до ринкових умов трансформаційних процесів суспільства на основі діджиталізації господарських процесів, що, у свою чергу, диктує виникнення нагальної потреби забезпечення необхідних вартісних та якісних показників виробництва продукції та надання послуг в сфері інформаційно-комунікаційних технологій – однієї з основних критеріальних ознак визнання національних підприємств на світових ринках. Стратегічний розвиток підприємств ІКТ в умовах євроорієнтованої економіки вимагає реалізації пріоритетних напрямів діяльності та визначення потенційно нових можливостей для структурної переорієнтації функціонування галузі. У зв'язку з цим, на сьогодні існує об'єктивна потреба у формуванні ефективних стратегій розвитку з урахуванням новітніх ІТ-технологій в напрямі інтенсифікації інноваційних процесів діяльності.

Вектори стратегічної орієнтації підприємств ІКТ націлені на пошук компромісу між оптимальними напрямами стратегічного розвитку, в основі

якого лежить максимально можливе використання сильних сторін на підґрунті діагностики елементів мікро- і макросистеми інноваційної інфраструктури для забезпечення розширення діяльності підприємств ІКТ на довгострокову перспективу.

Виходячи з вищезазначеного, тема дисертаційного дослідження Мартиненко Марини Олександровни «Стратегічний розвиток підприємств інформаційно-комунікаційних технологій» є актуальною і має важливе значення для внеску у розвиток економічної науки. Автором наголошено на впровадженні і розвитку ефективної цифрових інфо-комунікативних екосистем стратегічного розвитку підприємств ІКТ, із врахуванням сформованого комплексу генеральних стратегічних рішень, враховуючи перманентні ринкові коливання, зростання конкуренції та турбулентність зовнішнього середовища.

Мета, предмет і об'єкт дослідження визначені коректно.

Комплексне досягнення мети роботи підкріплено сукупністю завдань теоретичного та прикладного характеру, які вирішено автором за допомогою відповідних методів загальнонаукового та практичного спрямування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематики наукових досліджень кафедри менеджменту Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій Міністерства освіти і науки України, а саме: «Науково-методичне забезпечення реалізації стратегії сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0114U002052), «Методологічні підходи щодо формування та реалізації сталого розвитку галузі зв'язку, інформатизації і телекомунікацій» (номер державної реєстрації 0114U002053)..

Повнота викладу та основних положень дисертації у наукових виданнях та апробація результатів дослідження

За результатом наукових досліджень автором опубліковано автором самостійно та у співавторстві у 22 наукові праці загальним обсягом 12,4 друк.

арк., у тому числі: 10 статей у наукових фахових виданнях, з них 4 – одноосібні, 2 - у виданні, що індексується у наукометричній базі Scopus, 6 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам Постанови КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44.

Кількість, більш ніж достатній обсяг та зміст друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Текст анотації відповідає змісту дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях: зокрема: I Міжнародна науково-практична конференція «Інновації і сучасні бізнес-технології в економіці та управлінні» (Суми, 17-18 травня 2018 р); «Тренди розвитку фінансового сектору національної економіки: правовий, обліково-аналітичний, організаційно-економічний та фінансовий аспекти» (Київ, 27 листопада 2019 року); Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, облік, фінанси, менеджмент і право в Україні та світі» (Полтава, 4 грудня 2020), II Міжнародна науково-практична конференція Підприємницька, торговельна, біржова діяльність: тенденції, проблеми та перспективи розвитку: (м. Київ, 11 – 12 лютого 2021); «Міжнародна науково практична конференція. Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення. Матеріали (м. Київ, 18 – 19 квітня 2023).

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційної роботи вказує на те, що дослідження виконане самостійно, із залученням великої кількості статистичного та аналітичного матеріалу, даних теоретичного та прикладного характеру. Наукові положення,

що наведені у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані. Методичні підходи, висновки та рекомендації автора ґрунтуються на детальних дослідження ринку інформаційно-комунікаційних технологій та діяльності його суб'єктів, використовуючи множину методів математичного, статистичного, порівняльного аналізу, методу екстраполяції та методу визначення найменших квадратів. Методологічною основою роботи є дослідження фундаментальних положень розвитку сучасної економічної науки, системного та діалектичного методів пізнання, аналізу наявних концепцій управління та стратегічного розвитку.

Достовірність та доцільність відповідних наукових положень, висновків та рекомендацій автора підтверджується наявністю відповідних довідок про розгляд і використання результатів дослідження при апробації теоретичних положень та практичних пропозицій.

У дисертаційному дослідженні автором наведено і обґрунтовано науково-теоретичні підходи та отримано практичні результати, що дозволяють вирішити ключове науково-практичне завдання – розробку практичних рекомендацій, спрямованих на забезпечення ефективного стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій.

У процесі досягнення результатів дослідження, здобувачка показала вміння працювати з інформацією, науковими джерелами, бібліографічними даними, здійснювати процедури пошуку і обробки інформації, її подальшого синтезу і аналізу, працювати з фактичними даними, робити відповідні логічні висновки і узагальнення.

У першому розділі автором досліджуються теоретико-методичні засади стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій. Для цього здійснено аналіз та систематизовано підходи до визначення сутності поняття «стратегічний розвиток підприємств інформаційно-комунікаційних технологій», обґрунтовано методичний

інструментарій ідентифікації потенційних можливостей стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій та удосконалено методичні засади щодо вибору напрямів стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, проаналізовані та систематизовані поняття «стратегічний розвиток», «стратегія розвитку», окреслено їх значення в діяльності підприємств інформаційно-комунікаційних технологій. Удосконалено теоретико-методичні засади стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій, що базуються на оптимальному виборі стратегій перспективної діяльності та визначення комплексної системи оптимальних інноваційних рішень на основі аналізу та планування відповідних фінансово-економічних показників з врахуванням ендогенних та екзогенних чинників впливу на ефективність стратегічного розвитку підприємств ІКТ.

У другому розділі роботи автор фокусує свою увагу на трендах розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій України, аналіз конкурентної структури ринку, діагностиці стратегічного потенціалу розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій та ідентифікації їхніх пріоритетних орієнтирів стратегічного розвитку. Здійснено аналіз статистичних даних розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій, сегментацію ринку та прогноз розвитку окремих ринкових показників. Обґрунтована пріоритетність стратегічних орієнтирів підприємств ІКТ в напрямі ефективного розвитку, а саме: визначено основні цілі стратегічного розвитку підприємств; сформовано цільовий структурний комплекс інформаційно-комунікаційних ресурсів підприємств; визначені та обґрунтовані завдання сучасних інформаційно-комунікаційних відповідно до розподілу сфер діяльності підприємств ІКТ.

Третій розділ присвячений визначенню перспективних напрямів стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій. Автор пропонує впровадження концептуальних зasad

стратегічного розвитку підприємств у напрямі формування цифрових екосистем, шляхів ефективного її функціонування і розвитку на основі механізму формування інфо-комунікативних екосистем підприємств ІКТ. Автором надано рекомендації щодо ефективного стратегічного розвитку підприємств ІКТ на основі прогнозування результатів імплементації інфо-комунікативних екосистем підприємств ІКТ з використанням методів екстраполяції та визначення найменших квадратів.

В цілому, аналіз дисертаційного дослідження Мартиненко М.О. засвідчує високий рівень підготовки здобувачки, наявність критичного та аналітичного мислення в процесі дослідницької діяльності та формування відповідних наукових результатів. Предмет дослідження відповідає сучасній науковій проблематиці, розкриває і вирішує нагальні питання економічної науки. Відповідні результати дослідження знайшли своє відображення в елементах наукової новизни роботи.

Наукова та практична значимість отриманих результатів

Аналіз тексту дисертації, анотації, наукових публікацій Мартиненко М.О. дозволяє зробити висновок про наукову новизну та обґрунтованість отриманих результатів. Положення, винесені у дисертації до наукової новизни, не викликають заперечень. Зокрема, слід звернути уваги на такі основні наукові здобутки автора, представлені в дисертації, що можуть кваліфікуватись як обґрунтована наукова новизна, де було удосконалено концептуальний підхід до стратегічного розвитку підприємств інформаційного-комунікаційних технологій, що враховує ідентифіковані особливості їх функціонування та розглядає діяльність підприємств ІКТ в контексті потенційних можливостей для досягнення стійких ринкових позицій на основі відповідних принципів формування й реалізації генеральних цілей та пріоритетних завдань для забезпечення умов ефективної їх реалізації.

Важливо відзначити наукову значущість удосконаленого методичного підходу до здійснення стратегічного прогнозу результатів імплементації інфокомунікативних екосистем підприємств ІКТ з використанням методів екстраполяції та визначення найменших квадратів, що враховує наявні проблеми забезпечення ефективного функціонування підприємств ІКТ під призмою розробки екосистем, на основі ключових векторів стратегічного розвитку, що дало змогу виявити та обґрунтувати наявність перспектив стратегічного розвитку підприємств ІКТ.

Автором також було удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат цифрової інформаційно-комунікативної екосистеми, шляхом уточнення поняття «цифрова інфокомунікативна екосистема», як інноваційна бізнес-модель стратегічного розвитку підприємств ІКТ;
- методичний інструментарій встановлення потенційних можливостей стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій в межах цифрової інфокомунікативної екосистеми, який, на відміну від існуючих, базується на систематизації переліку ідентифікованих стратегій розвитку, порівняльному критичному аналізу результатів діяльності, отриманих відповідними методами, враховуючи особливості та специфіку підприємств;

При цьому до наукової новизни даної дисертації також рекомендовано враховувати дослідження, що набули свого подальшого розвитку в цій роботі, зокрема - методичний інструментарій встановлення потенційних можливостей стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій, який, на відміну від існуючих, базується на систематизації переліку ідентифікованих стратегій розвитку, порівняльному критичному аналізу результатів діяльності, отриманих відповідними методами, враховуючи особливості та специфіку підприємств.

Отримані автором наукові результати мають не лише теоретико-методологічне, а й практичне значення. Запропоновані наукові положення, рекомендації та висновки можуть бути використані для розробки, формування та удосконалення напрямів стратегічного розвитку підприємств на ринку ІКТ. Ряд положень дисертації доведені до рівня практичних рекомендацій та пропозицій і використовуються вітчизняними підприємствами.

Практичне значення отриманих результатів, достовірність відповідних наукових положень, висновків та рекомендацій автора полягає в актуальності та доведеній доцільноті їх застосування для розробки та удосконалення напрямів стратегічного розвитку підприємств ІКТ, та підтверджено відповідними довідками про розгляд і використання результатів дослідження в навчальному процесі Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, а також на таких підприємствах як: ТОВ «Різбукнет», ФОП «Соболев Д.», ТОВ «ГППЛ УА».

Достовірність результатів дисертаційного дослідження

На основі ознайомлення із дисертацією Мартиненко М.О. можна зробити висновок, що результати дисертаційного дослідження є достовірними. Зокрема, достовірність результатів дослідження підтверджується публікаціями автора, довідками про впровадження, належними та відповідними джерелами статистичної інформації, коректними теоретичними джерелами, опрацьованими при підготовці наукового дослідження, а також адекватними методами аналізу, застосованими в роботі. Наукова новизна, одержана під час роботи над дисертацією, підтверджена достовірними даними та релевантною джерельною базою. Методи аналізу є репрезентативними, здобувачка продемонструвала високий рівень оволодіння методологією наукової діяльності.

Відсутність (наявність) порушення академічної добросовісності

Дисертаційна робота Мартиненко М.О. є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Наукові положення, розробки, висновки

та рекомендації, що викладені в дисертації, отримані особисто здобувачем. Дисертація містить необхідні посилання на використані джерела інформації, статистичні дані тощо відповідно до норм законодавства про авторське право. За результатами перевірки дисертаційної роботи на наявність ознак академічного plagiatу встановлено коректність посилань на джерела для текстових та ілюстративних запозичень, що дозволяє зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Незважаючи на загальну позитивну оцінку і змістовність викладу результатів наукового пошуку, обґрунтованість та достовірність висновків, слід виділити окремі зауваження та дискусійні моменти, які мають рекомендаційний характер та можуть слугувати підставою для наукової дискусії:

1. У параграфі 1.1. «Сутність та особливості стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій» автором було здійснено систематизацію понять «розвиток», «стратегічний розвиток», беручи до уваги аналіз трактування цих понять відомими вітчизняними та зарубіжними ученими. Доцільніше було б врахувати специфіку визначення сутності досліджуваних понять з точки зору визначення та обґрунтування ключових особливості стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій.

2. На рис. 1.15 автором задекларовані організаційно-економічні критеріальні ознаки стратегій розвитку підприємств. Однак, з тексту роботи не зовсім зрозуміло яким чином ці критерії використовуються при формуванні стратегій розвитку підприємств, які функціонують на ринку інформаційно-комунікаційних технологій.

3. У п. 1.3 «Методичні засади формування напрямів стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій» доцільніше було б, окрім поглиблена аналізу та планування відповідних фінансово-

економічних показників, здійснити маркетингове дослідження внутрішнього ринку інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Результати здійсненого аналізу стану та пріоритетів стратегічного розвитку підприємств ІКТ потребують більш ідентифікованого визначення проблем і перспектив для подальших пропозицій щодо формування відповідних стратегій розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій з метою обґрунтування ефективності підприємницьких рішень щодо відповідності розробки певного виду стратегії розвитку наявному ресурсному потенціалу та стратегічним можливостям підприємства.

5. У параграфі 3.1 дисертаційної роботи автором визначено понятійно-категоріальний апарат цифрової інформаційно-комунікативної екосистеми, шляхом уточнення поняття «цифрова інфо-комунікативна екосистема» як інноваційна бізнес-модель стратегічного розвитку підприємств ІКТ. Доцільніше було б представити дану модель в контексті формування перспективних напрямів стратегічного розвитку підприємств інформаційно-комунікаційних технологій з можливістю подальшого виокремлення задекларованих автором стратегій.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Мартиненко Марини Олександровни за своїм змістом і структурою є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційно науковою працею, в якій викладено наукові положення, нові науково обґрунтовані результати особисто проведених здобувачем досліджень, що мають важливе значення для розвитку економічної науки й практики. Отримані результати та запропоновані автором рішення, висновки, рекомендації є достовірними та достатньо обґрунтованими.

Опубліковані наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації, головні результати дослідження, його наукову новизну та практичну значущість.

Викладене вище дає підстави зробити висновок про те, що за рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертаційна робота на тему: «Стратегічний розвиток підприємств інформаційно-комунікаційних технологій» повністю відповідає спеціальності 073 – «Менеджмент», затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Мартиненко Марина Олександрівна, рекомендується до захисту у спеціалізованій вченій раді та заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економіки,
Державного університету інформа-
комунікаційних технологій

АЛЬОНА ГОЛОБОРОДЬКО

Підпись засвідчує
учений секретар
Державного університету інформаційно-
комунікаційних технологій

Анжела ТЯЖИНА